

**ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА; ПОРІВНЯЛЬНЕ
ПРАВознавство; ІСТОРІЯ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ**

УДК 340.15

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2021.4.01>

Станіслав Валерійович Васильєв,

кандидат юридичних наук, доцент,

Комунальний заклад

«Харківська Гуманітарно-Педагогічна Академія»

Харківської обласної ради,

кафедра історії та суспільно-економічних дисциплін;

e-mail: stas.vasilev.83@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0002-1470-4426>

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ УСРР у 20-х роках ХХ ст.**

Наукове дослідження присвячено особливостям правового регулювання матеріального забезпечення працівників міліції УСРР у 20-х роках ХХ ст. Вивчено нормативно-правові акти УСРР, які встановлювали умови та розміри соціального забезпечення та оплати праці працівників міліції. Досліджено архівні матеріали, які відображають стан виконання вимог законодавства про матеріальне забезпечення працівників міліції. Зроблено висновок, що умови матеріального забезпечення працівників міліції були визначені або на підставі норм, чинних для армії, або за вимогами трудового законодавства, або за стандартами Державного політичного управління УСРР.

Ключові слова: працівники міліції, матеріальне забезпечення, правове регулювання.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Встановлення і регулювання правового статусу працівників міліції або поліції України протягом 30-ти років незалежності періодично зазнавали змін. Умови матеріального забезпечення безпосередньо залежали від економічної ситуації в країні. Саме для вирішення подібних проблем у майбутньому варто дослідити історичний досвід правового регулювання цих правовідносин в історичній ретроспективі. У 20-х роках ХХ ст. в УСРР ще зберігалось право приватної власності та існувала економічна багатоманітність. Цей період радянського розвитку України найбільш відповідає сучасному стану суспільних відносин у незалежній Україні. Саме тому дослідження правових засад матеріального забезпечення радянських українських міліціонерів у 1920-х роках характеризується актуальністю.

Стан дослідження проблеми

Проблеми діяльності радянської міліції в Україні у 20-х роках ХХ ст. були предметом наукового дослідження як радянських, так і сучасних дослідників. Особливості організації та діяльності органів внутрішніх справ України у період «раннього» тоталітаризму, тобто у 1920-х роках, вивчали О. А. Гавриленко [1] та В. А. Греченко [2]. Їх праці можуть дати загальну характеристику особливостям розбудови органів міліції в Україні в досліджуваний період. Формування органів радянської міліції в УСРР на початку та в середині 20-х років ХХ ст. стало предметом вивчення Т. У. Воробейкової [3] та Р. С. Мулукаєва [4]. Праці названих учених дають певний фактичний матеріал щодо розбудови радянської міліції. Водночас їх недолік полягає у відповідності досягнутих висновків керівній комуністичній ідеології. Специфіка створення і діяльності органів міліції в УСРР у досліджуваний період знайшла відображення у працях таких сучасних науковців, як І. Д. Коцан [5], І. О. Лесь [6], Є. В. Мещеряков [7], О. І. Олійник [8]. Привертає увагу праця І. О. Лесь, яка присвячена особливостям дисциплінарних відносин у міліції УСРР у 1920-х роках [6, с. 127–136]. Специфіку кадрової політики в органах міліції в досліджуваний період вивчав Є. В. Мещеряков [7, с. 203–213]. Разом із тим у працях названих учених відсутній аналіз правових актів, які встановлювали умови матеріального забезпечення працівників радянських правоохоронних органів України у досліджуваний період.

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження полягає у визначенні специфіки правового регулювання матеріального забезпечення працівників органів внутрішніх справ радянської України у 20-х роках ХХ ст.

Завдання наукового дослідження передбачають:

– визначення переліку нормативно-правових актів, які встановлювали умови матеріального забезпечення працівників міліції в досліджуваний період;

– виявлення певних закономірностей у встановленні умов матеріального забезпечення працівників міліції у 20-х роках ХХ ст.;

– надання характеристики виконанню приписів нормативно-правових актів, які передбачали умови матеріального забезпечення працівників міліції у 1920-х роках.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проведено комплексний аналіз нормативно-правових актів, які у 20-х роках ХХ ст. встановлювали умови матеріального забезпечення працівників міліції. Встановлено особливості виконання положень цих законодавчих і підзаконних актів. До наукового обігу залучено значну кількість архівних документів Центрального державного архіву

вищих органів влади і управління України, Державного архіву МВС України, Державного архіву Харківської області.

Виклад основного матеріалу

Починаючи дослідження правового регулювання матеріального забезпечення працівників міліції у 1920-х роках, необхідно відмітити, що в цей період відбувалося становлення радянської тоталітарної системи. О. А. Гавриленко слушно наголошує, що радянська міліція була частиною апарату органів влади, створених для забезпечення існування тоталітарної системи [1, с. 78]. В. А. Греченко наголошує, що становлення і формування правоохоронних органів у добу раннього тоталітаризму відбувалось у межах створення радянської тоталітарної системи [2, с. 104]. Отже, необхідно пам'ятати, що органи міліції виконували завдання із забезпечення розвитку державного і партійного контролю над усіма сферами суспільного життя.

На початку 20-х років ХХ ст. правові засади грошового утримання міліціонерів були встановлені в Постанові Ради Народних Комісарів УСРР. Вказане положення про міліцію було ухвалено 14 вересня 1920 р. Цей нормативно-правовий акт встановив умови утримання радянських міліціонерів відповідно до умов «... тилового червоноармійського пайка». Крім того, було затверджено розміри посадових окладів працівників органів внутрішніх справ¹. Також урядом радянської України 1 жовтня 1920 р. вирішено здійснювати забезпечення працівників міліції за державні кошти². Отже, з початку досліджуваного періоду утримання працівників міліції здійснювалося за нормами, встановленими для військовослужбовців.

Заходи щодо вдосконалення матеріального забезпечення працівників міліції передбачалися нормами законодавчих і підзаконних актів. Зокрема, 5 квітня 1921 р. уряд радянської України вирішив підвищити посадові оклади працівників органів внутрішніх справ на 75 %. Крім того, державним органам управління міліцією та професійній спільноті міліціонерів було доручено створити систему преміювання для міліціонерів. Завдання щодо постачання органам міліції одягу та озброєння визнано сферою відповідальності збройних сил³.

¹ Про затвердження «Положення про робітничо-селянську міліцію УСРР»: Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 14.09.1920. *Збірник законень Робітничо-селянського уряду України*. 1921. № 2. Ст. 70.

² Про прийняття на державні кошти постачання та продовольства міліціонерів та командного складу робітничо-селянської міліції: Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 01.10.1920 // Центральний державний архів органів влади і управління. Ф. 6. Оп. 1, од. зб. 17. Арк. 42.

³ Про положення і постачання міліції: Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 05.04.1921 // Історія міліції України в документах і

Наведені норми підтверджують висновок про матеріальне забезпечення працівників міліції відповідно до стандартів військовослужбовців Робітничо-селянської червоної армії.

Наступний нормативно-правовий акт з питань матеріального забезпечення працівників міліції затверджено урядом радянської України 19 грудня 1922 р. Вказана Постанова передбачала оновлені умови грошового утримання та речового забезпечення міліціонерів. Розмір окладів працівників органів внутрішніх справ визначено на підставі тарифної сітки, яка нараховувала тринадцять розрядів¹. Отже, органи влади республіки затвердили спеціальні нормативно-правові акти, які визначали норми матеріального забезпечення працівників міліції УСРР.

Локальні нормативно-правові акти Головного управління міліції НКВС УСРР встановлювали умови виплати заробітної плати окремим категоріям міліціонерів. Зокрема, було затверджено ставки оплати медичних працівників, які проходять службу в органах міліції. Також встановлено умови виплати надбавок для політичних працівників міліції за понаднормову роботу. Розмір надбавок коливався і залежав від посадового окладу². Окремий відомчий міліцейський наказ було присвячено умовам оплати праці для викладачів курсів радянських міліціонерів³. Отже, локальні нормативно-правові акти Головного управління міліції НКВС УСРР мали важливе значення для регулювання оплати праці окремих категорій працівників міліції.

На початку 1923 р. урядом радянської України прийнято рішення про утримання органів міліції за рахунок коштів місцевих бюджетів⁴. Наступне рішення стосувалося скасування видачі натурального продуктового пайка для міліціонерів. Запроваджено оновлену тарифну сітку для оплати працівників органів внутрішніх справ, яка

матеріалах (1917–1953 рр.) : у 3 т. / за ред. П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Генеза, 1999. Т. 1: 1917–1925 рр. С. 154.

¹ Про матеріальне забезпечення міліції : Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 19.12.1922. *Збірник узаконень Робітничо-селянського уряду України*. 1922. № 38. Ст. 786.

² Наказ Головного управління міліції НКВС УСРР від 30.04.1922 № 3 // Центральний державний архів органів влади і управління України. Ф. 5. Оп. 1, од. зб. 992. Арк. 95.

³ Щодо оплати праці викладацького складу шкіл міліції : Наказ Головного управління міліції НКВС УСРР від 01.12.1922 № 667 // Державний архів Харківської області. Ф. Р-563. Оп. 4, од. зб. 22. Арк. 3.

⁴ Про віднесення витрат на утримання міліції на місцеві кошти : Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 12.01.1923 // *Історія міліції України в документах і матеріалах (1917–1953 рр.) : у 3 т. / за ред. П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Генеза, 1999. Т. 1: 1917–1925 рр. С. 231.*

нараховувала 17 тарифних розрядів¹. Відомчий наказ управління міліції встановив поділ посад службовців міліції за сімнадцятьма розрядами². Таким чином, уряд радянської України та органи управління міліцією здійснювали заходи з упорядкування оплати праці міліціонерів. Хоча передача повноважень з утримання працівників міліції до сфери місцевих бюджетів у подальшому справила негативний вплив на стан їхнього матеріального забезпечення.

Органи управління радянською міліцією та професійна спілка адміністративних радянських працівників 25 березня 1924 р. уклали Зразковий колективний договір, який регулював умови проходження служби в радянській робітничо-селянській міліції³. Варто звернути увагу на те, що умови цього договору встановили полуторний розмір оплати понадурочних робіт для працівників міліції. Слід зазначити, що для службовців міліції, які належали до адміністративного, розшукового та політичного особового складу, запроваджувалася спеціальна надбавка за понадурочну працю. Норми колективного договору про оплату понадурочних робіт на них не поширювалися⁴. Додатковим стимулом для працівників міліції стало скасування ЦВК СРСР податку із заробітної плати міліціонерів⁵. Отже, умови матеріального утримання для окремих категорій працівників міліції встановлювалися на підставі норм трудового законодавства. Водночас для інших категорій міліціонерів були запроваджені спеціальні нормативно-правові акти, які встановлювали певні надбавки замість оплати понадурочних робіт. Норми КЗпП УСРР 1922 р. на них не розповсюджувалися.

¹ Про матеріальне забезпечення міліції : Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 19.12.1922. *Збірник узаконень Робітничо-селянського уряду України*. 1922. № 38. Ст. 786.

² Щодо віднесення посад працівників міліції до того або іншого розряду за сімнадцятирозрядною тарифною сіткою : Наказ Головного управління міліції НКВС УСРР від 31.10.1922 № 506 // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 5. Оп. 1, од. зб. 992. Арк. 218.

³ Тарифний довідник працівників міліції та карного розшуку УСРР : Додаток до Зразкового колективного договору між управлінням міліції та уповноваженим Спілки адміністративно-радянських службовців СРСР на Україні від 25.03.1924. *Бюлетень НКВС УСРР*. 1924. № 1–2. С. 39.

⁴ Зразковий колективний договір між Головним управлінням міліції НКВС УСРР та уповноваженим Спілки адміністративно-радянських працівників СРСР на Україні : затв. НКВС УСРР та уповноваженим ЦК Спілки адміністративно-радянських працівників в Україні 25.03.1924. *Бюлетень НКВС УСРР*. 1924. № 3–4. С. 31–37.

⁵ Про скасування стягнення державного прибуткового податку з заробітної плати міліціонерів : Постанова Центрального Виконавчого Комітету СРСР від 10.09.1924. *Собрание законодательства СССР*. 1924. № 20. Ст. 196.

Архівні документи таким чином характеризують становище працівників міліції у вказаний історичний період. Доповіді міліцейського керівництва підтверджують труднощі із продовольчим забезпеченням правоохоронних органів¹. Аналітичні звіти про стан та діяльність міліції та карного розшуку УСРР за час з 1 жовтня 1922 р. по 1 жовтня 1923 р. відзначають катастрофічний стан речового забезпечення міліціонерів. Констатується відсутність натурального пайка, оплата праці міліціонерів здійснюється за найнижчими тарифами. Відзначаються затримки із надходженням заробітної плати². Таким чином, матеріальне забезпечення працівників радянської міліції у першій половині 1920-х років було мізерним. Норми законодавчих і підзаконних актів, які встановлювали правові засади матеріального забезпечення міліціонерів у вказаний історичний період, достатньо часто не виконувались.

У другій половині 1920-х років нормативно-правове регулювання матеріального забезпечення працівників міліції зазнало змін. Нове Положення про міліцію УСРР було затверджено урядом радянської України 10 листопада 1926 р. Норми цього законодавчого акта передбачали поширення на працівників міліції норм КЗпП УСРР 1922 р. Водночас окремі норми трудового права не розповсюджувалися на міліціонерів. Наприклад, міліціонерів можна було залучати до робіт, які варто вважати небезпечними для життя і здоров'я. Службові обов'язки працівнику міліції необхідно було виконувати вночі та у встановлені дні свят і відпочинку. Варто відзначити, що для виконання оперативної роботи агентами карного розшуку не встановлювалися будь-які обмеження в часі. Разом із тим у зв'язку зі здійсненням небезпечних робіт, можливістю залучення до понадурочних робіт та робіт у вихідні і святкові дні для працівників міліції встановлювалася «додаткова відсоткова винагорода»³. Постановою уряду радянської України закріплювалося, що виплата вказаної винагороди належала до компетенції окружних виконавчих комітетів.

¹ Доповідь начальника міліції УСРР на засіданні колегії НКВС УСРР 14.06.1921 // Державний архів МВС України. Ф. 62. Оп. 1, од. зб. 9. Арк. 149–153.

² Про стан та діяльність міліції в період з 1 жовтня 1922 р. по 1 жовтня 1923 р. : Звіт Головного управління міліції НКВС УСРР // Історія міліції України в документах і матеріалах (1917–1953 рр.) : у 3 т. / за ред. П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Генеза, 1999. Т. 1: 1917–1925 рр. С. 247–251.

³ Про затвердження Положення про робітничо-селянську міліцію УСРР : Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів УСРР від 10.11.1926 // Історія міліції України в документах і матеріалах (1917–1953 рр.) : у 3 т. / за ред. П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Генеза, 1999. Т. 1: 1917–1925 рр. С. 37–43.

Варто звернути увагу на те, що у разі виконання агентом карного розшуку вночі оперативної роботи керівництво повинно було виплатити відсоткову винагороду. Однак здійснення працівником міліції вночі інших обов'язків розглядалось як понадурочна робота. Оплата понадурочної роботи службовців міліції повинна була здійснюватися у полуторному розмірі від посадового окладу¹. Отже, в середині 1920-х років на працівників міліції УСРР поширювалися норми трудового законодавства, які визначали умови їхнього матеріального утримання.

У другій половині 20-х років ХХ ст. утримання органів міліції залишалося компетенцією місцевих бюджетів. Водночас управління міліції республіки прийняло рішення про підвищення окладів міліціонерів у прикордонних округах УСРР. Вказане рішення стосувалося працівників органів внутрішніх справ, які проходили службу у Волинському, Одеському округах та Автономній Молдавській СРР². Варто вказати на запровадження у 1930 р. для працівників міліції винагороди за вислугу років. Такий захід передбачався Постановою ВУЦВК і РНК УСРР «Про встановлення періодичних надбавок до основного розміру заробітної плати політичного, стройового і активно-розшукового складу міліції УСРР» від 24 липня 1930 р. Особливістю цієї Постанови було те, що службовці міліції отримували набавки не у відсотковому розмірі від посадового окладу, а у фіксованих грошових сумах³. Отже, керівництво міліції вживало заходів для покращення матеріального утримання міліціонерів.

У зв'язку з підпорядкуванням органів міліції керівництву Державного політичного управління УСРР у грудні 1930 р. міліціонери та агенти карного розшуку були прирівняні з питань матеріального

¹ Про порядок виплати додаткової відсоткової винагороди працівникам робітничо-селянської міліції УСРР : Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 17.04.1927. *Збірник узаконень Робітничо-селянського уряду України*. 1927. № 14. Ст. 151.

² Щодо підвищення мінімальних ставок оплати працівників міліції у прикордонних округах УСРР : Обіжник Головного управління міліції НКВС УСРР від 19.06.1926 № 36 // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 5. Оп. 2, од. зб. 2325. Арк. 25.

³ Про встановлення періодичних надвишок до основного розміру заробітної плати політичного, стройового і активно-розшукового складу робітничо-селянської міліції УСРР та адміністративно-стройового складу поправно-трудоустанов УСРР : Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів УСРР від 24.07.1930 // *Історія міліції України в документах і матеріалах (1917–1953 рр.)* : у 3 т. / за ред. П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Генеза, 1999. Т. 1: 1917–1925 рр. С. 111–112.

забезпечення вищого, старшого та середнього командирського складу до відповідних категорій працівників ДПУ УСРР¹. Такий підхід повністю відповідав загальній тенденції до зрівняння правового статусу працівників міліції та службовців органів державної безпеки УСРР.

Необхідно проаналізувати архівні документи, які відображають становище працівників міліції у другій половині 1920-х років. Керівництво органів внутрішніх справ у доповіді про стан та діяльність міліції та розшуку УСРР за 1925–1926 рр. відзначало суттєвий некомплект у забезпеченні міліціонерів службовим форменим одягом. Зокрема, у 1924–1925 рр. не вистачало 33 % комплектів форми, а також не було 55 % взуття. Також протягом 1925–1926 рр. органи міліції недоотримали 20 % форменого одягу і 16 % комплектів взуття. Особливо слід відзначити, що протягом року з органів міліції звільнилося 50,4 % службовців². Керівництво органів міліції зробило висновок, що задоволення працівників міліції різними видами майна у 1924–1926 рр. становило 70–85 % потреби³. Отже, можна відзначити певне покращення матеріального забезпечення органів міліції у другій половині 20-х років ХХ ст. Разом із тим рівень утримання підрозділів залишався все ще недостатнім для їхнього нормального функціонування.

Варто звернути увагу на великий відсоток тих службовців міліції, які звільнялися зі служби у другій половині 1920-х років. Наприклад, у міліції Автономної Молдавської СРР у 1927 р. було звільнено 38 % особового складу. Також у 1928 р. залишили лави службовців міліції 17,4 % працівників. Для виплати усіх видів грошового утримання і призначення необхідних надбавок працівникам міліції НКВС АМСРР не вистачало коштів⁴. Подібна ситуація з неповною виплатою всіх складових частин заробітної плати міліціонерів спостерігалася у

¹ Про порядок підпорядкування органів міліції та карного розшуку органам ДПУ УСРР : Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів УСРР від 29.12.1930 // Історія міліції України в документах і матеріалах (1917–1953 рр.) : у 3 т. / за ред. П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Генеза, 1999. Т. 1: 1917–1925 рр. С. 114–115.

² Резолюція колегії Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР по доповіді начальника міліції республіки «Про стан та діяльність міліції та розшуку УСРР за 1925–1926 рр.» : від 12.01.1927 // Державний архів Харківської області. Ф. Р-564. Оп. 1, од. зб. 524. Арк. 29–31.

³ Звіт про роботу Головного управління міліції та розшуку НКВС УСРР за 1925–1926 бюджетний рік // Державний архів МВС України. Ф. 62. Оп. 1, од. зб. 9. Арк. 1–15.

⁴ Матеріали обстеження НКВС Автономної Молдавської СРР від 17–27.07.1928 // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 5. Оп. 3, од. зб. 1002. Арк. 86–110.

1927–1928 роках і в окружних адміністративних відділах Коростенського, Шепетівського, Кам'янець-Подільського, Могилів-Подільського, Проскурівського, Тульчинського, Одеського та Волинського округів¹. Отже, окремі напрями матеріального забезпечення працівників міліції не були профінансовані у повному обсязі.

Праці науковців, які досліджували проблеми створення органів міліції у період становлення радянської влади, також відзначають труднощі у матеріальному забезпеченні працівників міліції. Радянська дослідниця Т. У. Воробейкова звертає увагу на складність формування підрозділів органів радянської міліції у 20-х роках ХХ ст. [3, с. 48]. Р. С. Мулукаєв стверджує, що радянська міліція у першій половині 1920-х років знаходилась у стані формування, відбувались постійні кадрові зміни, визначалися умови проходження служби у радянській робітничо-селянській міліції [4, с. 88]. І. Д. Коцан наголошує на тому, що органам міліції було складно виконувати покладені на них завдання із боротьби зі злочинністю, оскільки низьке матеріальне забезпечення ускладнювало добір кадрів для прийняття на службу [5, с. 190]. І. О. Лесь звертає увагу на матеріальну незабезпеченість працівників міліції, невпорядкованість їхніх побутових умов, затримки із виплатою заробітної плати та перевантаженість працівників міліції виконанням професійних обов'язків [6, с. 134]. Є. В. Мещеряков наводить дані, що протягом першої половини 1920-х років чисельність міліції була скорочена із 189 тис. осіб до 12–13 тис. осіб, а у другій половині 1920-х років відбулося незначне збільшення кадрового складу органів міліції [7, с. 210]. О. І. Олійник відзначає, що протягом другої половини 20-х років ХХ ст. відбувалося покращення умов проходження служби і матеріального забезпечення працівників міліції [8, с. 70]. Отже, українські та радянські науковці, які досліджували проблеми діяльності української радянської міліції у 20-х роках ХХ ст., наголошують на тому, що процес формування радянської міліції стикався з обмеженістю ресурсів для її матеріального забезпечення.

Таким чином, у 1927–1930 рр. рівень матеріального забезпечення працівників міліції залишався все ще достатньо низьким і навіть був меншим, ніж прожитковий мінімум. Колегією НКВС УСРР ще у 1927 р. було запропоновано запровадити регулювання розміру окладу працівників міліції залежно від тривалості служби в міліції, створити систему пенсійного забезпечення. Як альтернативний варіант підвищення

¹ Відомості про стан та роботу Коростенського, Шепетівського, Кам'янець-Подільського, Могилів-Подільського, Проскурівського, Одеського, Волинського окружних адміністративних відділів, складені комісією НКВС УСРР по обстеженню цих відділів 14.02.1928 // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 5. Оп. 3, од. зб. 1002. Арк. 6–8.

рівня матеріального забезпечення службовців міліції пропонувалося прирівняти умови оплати праці та соціального забезпечення працівників міліції до військовослужбовців РСЧА та ДПУ УСРР.

Висновки

Таким чином, протягом 1920-х років матеріальне забезпечення працівників міліції регулювалось таким чином:

– за нормами, які встановлені для військовослужбовців (початок досліджуваного періоду);

– на підставі спеціальних законодавчих актів, ухвалених для міліції УСРР (протягом 1920-х років);

– відповідно до положень трудового законодавства (протягом 1920-х років);

– на підставі норм законодавства, ухваленого для працівників Державного політичного управління УСРР (з 1930 р.).

Норми права, які передбачали умови матеріального забезпечення працівників міліції УСРР у 20-х рр. XX ст., достатньо часто не виконувалися. Особливо це стосується початку досліджуваного періоду. Така ситуація була одним із чинників плінності персоналу в органах міліції та скоєння правопорушень міліціонерами.

Список бібліографічних посилань: **1.** Гавриленко О. А., Сезонів В. С., Танько О. М. Організація та діяльність органів внутрішніх справ України у тоталітарний період. *Право і Безпека*. 2003. № 2. С. 77–79. **2.** Греченко В. А., Ярмиш О. Н. Україна у добу «раннього» тоталітаризму (20-ті роки XX ст.) : монографія. Харків : Вид-во НУВС, 2001. 276 с. **3.** Воробейкова Т. У. Советская милиция в годы борьбы за социалистическую реконструкцию народного хозяйства (1926–1934 гг.). *Труды Высшей школы МВД СССР*. 1977. Вып. 11. С. 40–49. **4.** Мудукаев Р. С. Из истории строительства рабоче-крестьянской милиции в советских республиках (1918–1924 гг.). *Известия высших учебных заведений. Правоведение*. 1973. № 4. С. 82–90. **5.** Коцан І. Д. Організація та діяльність української радянської робітничо-селянської міліції в 1920-ті рр. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 19. С. 188–192. **6.** Лесь І. О. Стан дисципліни та законності радянської робітничо-селянської міліції в роки НЕПу (1921–1928 рр.) // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 трав. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 127–136. **7.** Мещеряков Е. В. Эволюция кадровой политики в милиции УССР в 1921–1929 гг. *Вестник Харьковского государственного университета имени В. Н. Каразина*. 1999. Вып. 31. С. 203–213. **8.** Олійник О. І. НКВС України у 1927–1930 рр.: структура, функції та діяльність. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 1997. № 2. С. 67–72.

Надійшло до редколегії 07.12.2022

Vasyliiev S. V. Legal bases of material support of militia workers of the Ukrainian SSR in the 20s of the XX century

The scientific study is devoted to the peculiarities of the legal regulation of the militia workers' material support of the Ukrainian SSR in the 20s of the twentieth century. The objectives of the scientific work are to establish a list of legal acts that regulated the conditions for the militia workers' social security and to analyze their norms. It is necessary to determine the specifics of fulfilling the requirements of the legislation on the material support of militia officers. The scientific novelty of the study lies in the fact that a significant number of archival documents have been used in scientific circulation for the first time.

The legal acts of the Ukrainian SSR, which established the conditions and amounts of social security and remuneration of militia workers, were studied. Archival materials have been studied, which reflect the state of fulfillment of the requirements of the legislation on the material support of militia workers. Archival documents make it possible to establish the specifics of fulfilling the requirements of legislative and by-laws on the material support of militia workers in various provinces and districts of the Ukrainian SSR.

The remuneration system of militia workers in the Ukrainian SSR in the 1920s is analyzed. The conditions for bonuses to militia workers, the grounds for assigning bonuses to wages, payment for overtime work have been studied. The peculiarities of clothing and other types of security for militia workers are established. The wage taxation specific of the militia workers is reflected. The characteristic of the implementation peculiarities of those norms of law that established the conditions for the militia workers' material support in the study period is given.

It is concluded that the conditions for the material support of militia workers in the early 1920s were established based on the norms in force for the army. In the middle of the studied period, the conditions for remuneration and social security of militia workers were determined by the requirements of labor legislation. Since 1930, the conditions of material support for militia workers had been equated to the standards of the State Political Administration of the Ukrainian SSR.

Key words: militia workers, material support, legal regulation.

